

Preek Breukelen
d.d. 6 december 2015, 2^e van Advent
Maleachi 3:1-4 & Lucas 1:26-38

‘De Heer wil ik dienen: laat er met mij gebeuren wat u hebt gezegd.’

Gemeente van Jezus Christus,

Hadden we nog maar de onschuld van een kind. En het geloof en het vertrouwen van een kind. Ik moest denken aan mijn kinderjaren toen Sinterklaas nog bestond. In de weken voor pakjesavond mocht je je schoen zetten met een wortel er in voor het paard van de goedheiligman. Tot mijn zevende woonden we in een huis met een kolenkachel, daarna zijn we verhuisd naar nieuwbouw met centrale verwarming. Ik heb me nooit afgevraagd hoe die wortel in mijn schoen gewisseld werd voor een chocoladeletter. Mijn ouders hadden me verteld dat Sinterklaas op zijn schimmel over de daken reed en dan via de schoorsteen naar beneden kwam om onze schoenen te vullen. Dat dat niet zo handig is via een kolenkachel en schier onmogelijk met een centrale verwarming... ach, daar dacht ik niet over na. Geheel volgens de jaren-70-stijl heeft mijn vader midden in de kamer een nep-schoornsteenmantel gebouwd. Zo eentje die ophoudt bij het plafond van de kamer. Die staat er nog steeds. Daar zetten we onze schoenen neer. Vol vertrouwen. We wisten dat die de volgende dag gevuld zou zijn. Hoe dat zou gebeuren? Sinterklaas wist er wel raad mee.

Nu we het dan toch over onmogelijke verhalen hebben, is de stap naar de aankondiging van de geboorte van Jezus makkelijk gemaakt. Wat daar verteld wordt door Lucas gaat tegen alle natuurwetten in, gaat zelfs ons verstand te boven. Een engel vertelt aan een maagd dat zij een kind zal baren zonder tussenkomst van een man. *‘De heilige Geest zal over je komen en de kracht van de Allerhoogste zal je als een schaduw bedekken.’* Dit verhaal heeft de Kerk in alle eeuwen bezig gehouden. Als de engel Gabriel verklaart dat voor God niets onmogelijk is, wie zijn wij dan om eraan te twijfelen dat een maagd zwanger kan worden? Een letterlijk lezen werd gemeengoed. Het is letterlijk zo gebeurd. Maar diezelfde letterlijke lezing krijgen we ook heden ten dage nog op ons brood wanneer geloofstegenstanders ons wegzetten als mensen die geloven in onzin, geloven in sprookjes. De wetenschap laat immers zien dat een maagdelijke geboorte niet kan. En zo worden geloof en wetenschap tegenover elkaar gezet in een welles-nietes-spelletje. Maria was maagd, Maria was geen maagd. En ondertussen vergeten zowel gelovigen als ongelovigen dat Lucas helemaal niet bezig is om een getuigenverslag te geven. Hij wil betekenis geven. Zelfs wanneer we zouden proberen te bedenken wat er dan wel gebeurd is tijdens dat bezoek van de engel Gabriel aan Maria doen we onrecht aan de bedoeling van de schrijver. We weten namelijk niets. Het is een verhaal. Lucas heeft het van horen zeggen. En er is maar één die de waarheid rond de conceptie en de geboorte van Jezus weet, en dat is zijn moeder.

Het verhaal van de aankondiging van de geboorte van Jezus vinden we alleen bij de evangelist Lucas. Net zoals het verhaal dat we vorige week lazen over de aankondiging van de geboorte van Johannes de Doper, toen de priester Zacharias verteld werd dat zijn vrouw Elisabeth zwanger zou worden. Nog zo'n onmogelijk verhaal, want beiden waren

op hoge leeftijd en Elisabeth was onvruchtbaar. Lucas schildert ons een prachtig beeld van de oorsprong van Jezus, zoals we dat niet vinden bij anderen. Het past geheel in de tijd waarin hij leefde, waarin het gewoonte was om bijzondere mensen te voorzien van een bijzondere geboorte en afkomst. Een tijd en een cultuur waarin men bekend was met verhalen van kinderen die geboren werden uit goden en meisjes. Zo beschrijft de Romeinse dichter Vergilius in 50 voor Christus de geboorte van godenzonen zoals Hercules en Achilles, nadat oppergod Jupiter een meisje zwanger heeft gemaakt. En zo wordt er ook verteld dat bijvoorbeeld Plato en Boeddha geboren zouden zijn uit een maagd. Het gaat dus niet om het wonderbaarlijke van de maagd Maria die zwanger wordt, maar over de betekenis. Lucas wil ons verhalen dat Jezus niet zo maar een mens is, maar Zoon van God genoemd kan worden. En dat onderstreept hij schijnbaar in hoofdstuk 3 van zijn evangelie nog eens door het geslachtsregister van Jezus te laten eindigen met *'de zoon van Adam, de zoon van God'*. Schijnbaar, want met dat geslachtsregister wordt het probleem alleen maar groter. Dat geslachtsregister begint namelijk met te zeggen dat Jezus de zoon van Jozef is. En hadden we nou net niet gehoord dat Jozef helemaal niets van doen had met de zwangerschap van Maria? Klaarblijkelijk wil Lucas ons met zijn term Zoon van God helemaal niets meedelen over genetische verwantschap, maar heeft de term Zoon van God een diepere, geloviger betekenis.

Vorige week meldde ik al dat Lucas op en top joods was. En dat hij het leven van Jezus ziet in een doorgaande lijn met de oude geschriften. Er is geen breuk tussen de joodse traditie en het optreden van Jezus, maar het is doorgaande heilsgeschiedenis. Eén van de kenmerken van het Lucasevangelie is ook dat Jezus de kenmerken draagt van een profeet, en zichzelf in de teksten ook spiegelt aan de oude profeten. En in dat bewustzijn van zijn profeetschap weet Hij ook dat zijn weg via de dood zal gaan. Die verbinding die Lucas legt met de geschiedenis vinden we zelfs verborgen terug in het gebruik van namen, zoals we dat vorige week al zagen bij Zacharias en Elisabeth. En ook vandaag. De naam Maria is in het Hebreeuws Mirjam. Mirjam staat aan het begin van het grote bevrijdingsverhaal van Exodus. Zij is de zus van Mozes, zij legt hem in een biesen mandje in de Nijl en zij volgt het tot zij ziet dat haar broertje opgenomen wordt aan het Egyptische hof door een prinses. Met de naam Maria worden we aan het begin van een nieuw bevrijdingsverhaal gezet. De engel Gabriël, de gabber van God, begroet Maria en zegt *'je bent begenadigd'*. In het verhaal van vorige week zagen we al verbindingen met Hanna en de geboorte van Samuel. Hanna betekent 'genade'. Met een enkel woord kan een hele geschiedenis worden opgeroepen. Ja zelfs de roeping van Samuel klinkt in mijn oren mee, waar verteld wordt dat *in die tijd zelden woorden van de HEER klonken en er geen visioenen doorbraken*. En nu spreekt de Heer, bij monde van Gabriël, en nu breekt in zijn woorden een nieuw visioen door van een koningschap dat geen einde zal hebben. En de engel zegt dat Maria het kind Jezus moet noemen, dat gelijk staat aan de Hebreeuwse naam Jozua, God is redder, God is Verlosser. Jozua die het volk het beloofde land binnenleidde. Zo zal Jezus ons het beloofde land binnenleiden. Nieuwe toekomst breekt aan.

Toen Zacharias de boodschap hoorde dat zijn vrouw Elisabeth zwanger zou worden, vroeg hij aan de engel Gabriël: *'Hoe kan ik weten of dat waar is?'* Omdat Zacharias geen geloof had gehecht aan de woorden die op voorbestemde tijd in vervulling zouden gaan, werd hij stom en kon niet spreken tot op de dag dat alles gaat gebeuren. Zacharias,

de priester, vroom en gelovig, die alle geboden van God volgde, en dienst deed in de Tempel, gelooft niet dat van hogerhand wat kan gebeuren. Zo is hij beeld van een geloof dat zijn dienst doet zoals de traditie dat voorschrijft, maar eigenlijk geen hoop meer heeft dat de toekomst anders zal zijn, geen geloof meer heeft dat de onvruchtbare vruchtbaar wordt, of de woestijn zal bloeien als een tuin. Zo'n geloof is dor, en kan er beter het zwijgen toe doen totdat zij de lofzang weer vol vertrouwen kan zingen. Zo was mijn conclusie vorige week ongeveer. Maar Maria stelt ook een vraag en krijgt een geheel andere reactie van de engel Gabriel. Maar de vraag die zij stel is dan ook van een andere aard dan die van Zacharias. Zacharias vraagt: *'Hoe kan ik weten of dat waar is?'* Maria vraagt: *'Hoe zal dat gebeuren?'* Daar zit een niet onbelangrijk nuanceverschil in. Ik zou u kunnen beloven dat wij morgen naar het Rijksmuseum in Amsterdam gaan. Wanneer u mij dan zou vragen *'Hoe kan ik weten of dat waar is?'*, dan vertrouwt u me niet helemaal. Dan gelooft u niet dat dit plan werkelijk door gaat. Als u mij vraagt *'Hoe zal dat gebeuren?'* dan spreekt u eigenlijk het vertrouwen uit dat ik mijn belofte nakom, maar wilt u graag weten hoe we dat doen. Nemen we de trein of de auto? Betaal ik voor u of moet u uw museumjaarkaart meenemen? En hoe laat vertrekken we?

Maria vertrouwt op de boodschap die de engel haar geeft. Wat God belooft zal Hij doen. *'Hoe zal dat gebeuren?'*, vraagt Maria, *'ik heb immers nog nooit gemeenschap met een man gehad.'* En de engel antwoordt: *'De heilige Geest zal over je komen en de kracht van de Allerhoogste zal je als een schaduw bedekken.'* En hij vertelt haar dat ook Elisabeth zwanger is, die onvruchtbaar was, *want voor God is niets onmogelijk.* Maria staat voor het geloof dat niet verdord is in de eeuwen en in de traditie, maar jong is en vruchtbaar. Geloof dat vertrouwt in de beloftes en open staat voor ingrijpen van hogerhand. Ik begon deze preek met *'Hadden we nog maar de onschuld van een kind. En het geloof en het vertrouwen van een kind.'* Het is die onschuld die Maria laat zien en dat grote vertrouwen. En met die openheid en met dat geloof schildert Lucas de opmaat voor Jezus' leven. Van hieruit zal een groot mens zijn werk doen. De beloftes van eeuwen daarvoor zullen in Hem waarheid worden. Bevrijding, genade, de stilte doorbroken door de Eeuwige, Zijn toekomst treden we binnen.

Maar klopt de boodschap van de engel wel? Want hij zegt nogal wat over dat kind dat Jezus genoemd moet worden. *'Hij zal een groot man worden en de Zoon van de Allerhoogste worden genoemd, en God, De Heer, zal Hem de troon van zijn vader David geven. Tot in eeuwigheid zal Hij koning zijn over het volk van Jakob, en aan zijn koningschap zal geen einde komen.'* Hadden de anti-gelovigen met de maagdelijke geboorte al genoeg om ons christenen tot gek te verklaren, met deze woorden van Gabriel hebben ze nog meer in handen. Was die Jezus niet op zijn 33ste aan het kruis gehangen? Heeft hij ooit op de troon van David gezeten als koning in Jeruzalem? Hoezo in eeuwigheid? Het lijkt wel een sinterklaasprookje. Maar als we eerlijk zijn, twijfelen wij dan soms ook niet? Vragen wij niet net als Zacharias hoe we kunnen weten of het waar is? Een verlangen naar meer zekerheid. Ook omdat we om ons heen zo weinig zien veranderen. De woestijn is nog steeds zo dor en de wereld lijkt totaal onvruchtbaar voor nieuwe toekomst. *'Zoon van de Allerhoogste'* zal Hij worden genoemd. Maar wat is zijn macht in ons leven? Waar is zijn bevrijding?

Jezus wordt de Zoon van God genoemd. Niet om een genetisch verband te leggen. In het Oude Testament wordt het volk Israël zoon van God genoemd. Ook daar heeft het

niets te maken met het leggen van een genetisch verband. Het geeft de onlosmakelijk band aan tussen God en zijn volk. Hij wil als een vader zijn. Het volk is zijn kind waarin Hij zijn toekomst wil planten. Johannes zegt in zijn evangelie, na de lofzang op het Woord dat vlees geworden is, dat wie dat vleesgeworden Woord ontvangen en in zijn naam geloven, het voorrecht gegeven is om kinderen van God te worden. *Zij zijn niet op natuurlijke wijze geboren, niet uit lichamelijk verlangen of uit de wil van een man, maar uit God. Zoon van God, kinderen van God.* Het zijn woorden die de onlosmakelijke band met God beschrijven, een band die een bloedband zal worden. Jezus is Zoon van God. Daarom vertelt Lucas dat Maria maagd is, omdat duidelijk moet zijn dat Hij niet geboren is uit de wil van een man, maar uit God.

En dat zien we terug in al die verhalen die volgen, in dat korte maar geestrijke leven dat Jezus geleefd heeft. In de liefde waarmee Hij mensen benaderde, in de nabijheid die Hij had bij het uitschot van de wereld, in het leven dat Hij schonk aan mensen die opgesloten zaten in een dor en doods bestaan. In tekenen en in woorden leerde Hij de mensen van een nieuwe wereld, van het koninkrijk van God. In tekenen en woorden gaf Hij de Vader een stem, sprak God door Hem tot deze wereld. Wie in Hem gelooft, vertrouwt op de nieuwe toekomst die ons beloofd is. Wie in Hem gelooft, aanvaardt Hem als de koning van het nieuwe rijk dat komt. Op die troon zit Hij al en Hij zal daar tot in eeuwigheid tronen. En vanaf die troon zal Hij in ons en door ons de werkelijkheid veranderen, de wereld omgekeerd. Ach, werkelijk? Hadden we de maakbaarheid van de samenleving of de wereld allang niet overboord gegooid? Ja, wanneer we enkel vertrouwen op mensenhanden zal de teleurstelling groot zijn. Maar wanneer we vertrouwen op de kracht van God, vertrouwen op de weg van de liefde dan is voor God niets onmogelijk. Maar dan moeten we wel de houding van Maria aannemen, als vruchtbare schoot waarin zijn toekomst geboren kan worden. En met haar zeggen: *'De Heer wil ik dienen: laat er met mij gebeuren wat u hebt gezegd'*.

In de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.